

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TƯ PHÁP

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

BÙI BẢO TUẤN

**PHÁP LUẬT VỀ HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC
ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT
NAM HIỆN NAY**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

HÀ NỘI - 2020

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ TƯ PHÁP

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

BÙI BẢO TUẤN

**PHÁP LUẬT VỀ HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI DOANH
NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**

Chuyên ngành đào tạo: Luật Kinh tế

Mã số chuyên ngành: 9.380107

LUẬN ÁN TIẾN SĨ LUẬT HỌC

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Nguyễn Viết Tỷ

HÀ NỘI - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Kết quả nghiên cứu, trích dẫn trong luận án này là trung thực, chính xác, có nguồn rõ ràng và đã được công bố. Những kết luận trong luận án này là hoàn toàn mới và chưa từng được ai công bố ở bất cứ công trình khoa học nào.

Tác giả luận án

Bùi Bảo Tuấn

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin bày tỏ lời cảm ơn chân thành, sâu sắc tới PGS.TS Nguyễn Viết Tý. Đây là người Thầy, nhà khoa học đã rất tâm huyết hướng dẫn tôi học tập, nghiên cứu. Thầy đã dành nhiều thời gian để trao đổi, định hướng và khích lệ tôi hoàn thành luận án tiến sĩ này.

Tôi xin cảm ơn các Thầy/Cô giáo của trường Đại học Luật Hà Nội đã tận tình dạy dỗ, hướng dẫn, giúp đỡ tôi trong suốt khoảng thời gian tôi làm nghiên cứu sinh tại đây.

Tôi xin cảm ơn người thân trong gia đình, bạn bè, đồng nghiệp luôn cảm thông, động viên để tôi có nghị lực, thời gian và các nguồn lực khác trong suốt quá trình hoàn thành luận án.

Tác giả luận án

Bùi Bảo Tuấn

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

DNNVV	Doanh nghiệp nhỏ và vừa
HTDNNVV	Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa
KCN-KCX	Khu công nghiệp – Khu chế xuất
NHPTVN	Ngân hàng Phát triển Việt Nam
XHCN	Xã hội chủ nghĩa

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
PHẦN TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ THUYẾT CỦA ĐỀ TÀI.....	10
1. Tổng quan tình hình nghiên cứu	10
1.1. Những công trình nghiên cứu đã công bố liên quan đến đề tài luận án.....	10
1.1.1. Những công trình nghiên cứu liên quan đến lý luận về hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa	10
1.1.2. Những công trình nghiên cứu liên quan đến thực tiễn quy định và áp dụng pháp luật về hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa	15
1.1.3. Những công trình nghiên cứu liên quan đến giải pháp hoàn thiện và nâng cao hiệu quả hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa	19
1.2. Đánh giá, kết quả của các công trình nghiên cứu có liên quan trực tiếp đến đề tài luận án và những vấn đề trọng tâm tiếp theo mà Luận án thực hiện	24
1.2.1. Một số nhận xét	24
2. Cơ sở lý thuyết của đề tài	29
2.1. Lý thuyết nghiên cứu	29
2.2. Câu hỏi nghiên cứu	31
2.3. Các giả thuyết nghiên cứu	31
Kết luận phần tổng quan tình hình nghiên cứu và cơ sở lý thuyết của đề tài	33
CHƯƠNG 1. NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN VỀ SỰ HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA VÀ PHÁP LUẬT VỀ SỰ HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA	35
1.1. Lý luận về doanh nghiệp nhỏ và vừa, về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	35
1.1.1. Khái niệm doanh nghiệp nhỏ và vừa	35
1.1.1.1. Định nghĩa doanh nghiệp nhỏ và vừa	35
1.1.1.2. Đặc điểm của doanh nghiệp nhỏ và vừa	39
1.1.1.3. Phương thức phân loại doanh nghiệp nhỏ và vừa.....	44
1.1.2. Vai trò của doanh nghiệp nhỏ và vừa đối với sự phát triển kinh tế, xã hội đất nước hiện nay.....	50
1.1.3. Sự cần thiết của sự hỗ trợ Nhà nước đối với DNNVV trong giai đoạn hiện nay	54

1.1.4. Những nguyên tắc trong hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV	58
1.2. Lý luận của pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV.....	63
1.2.1. Khái niệm, nội dung chủ yếu của pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV	63
1.2.1.1. Khái niệm của pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV	63
1.2.1.2. Nội dung của pháp luật về sự hỗ trợ đối với DNNVV	65
1.2.1.3. Vai trò của pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV.....	67
1.2.2. Những yếu tố ảnh hưởng đến nội dung pháp luật về sự hỗ trợ đối với DNNVV	73
1.2.3. Lược sử quá trình hình thành và phát triển của pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV ở nước ta	74
1.2.4. Kinh nghiệm quốc tế về hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV	78
1.2.4.1. Pháp luật hỗ trợ DNNVV ở Cộng hòa Liên bang Nga	78
1.2.4.2. Pháp luật hỗ trợ DNNVV ở Western Balkans và Thổ Nhĩ Kỳ.....	85
1.2.4.3. Pháp luật hỗ trợ DNNVV ở Hàn Quốc	86
1.2.4.4. Pháp luật hỗ trợ DNNVV ở Malaysia.....	87
1.2.4.5. Một số bài học kinh nghiệm cho Việt Nam.....	88
Kết luận Chương 1	91
CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT VỀ SỰ HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM HIỆN NAY	92
2.1. Thực trạng pháp luật hiện hành về sự hỗ trợ DNNVV	92
2.1.1. Các quy định pháp luật về hỗ trợ tín dụng cho DNNVV	93
2.1.2. Các quy định pháp luật về hỗ trợ về thuế và kế toán cho DNNVV.....	96
2.1.3. Các quy định pháp luật về hỗ trợ thông tin, tư vấn và pháp lý cho DNNVV.....	98
2.1.4. Các quy định pháp luật về hỗ trợ phát triển nguồn nhân lực cho DNNVV.....	103
2.1.5. Các quy định pháp luật về hỗ trợ mặt bằng sản xuất cho DNNVV.....	104
2.1.6. Các quy định pháp luật về khoa học, công nghệ cho cho DNNVV	104
2.1.7. Các quy định pháp luật về hỗ trợ mở rộng thị trường cho DNNVV	105
2.1.8. Các quy định pháp luật về hành vi bị cấm trong hỗ trợ DNNVV	107
2.1.9. Các quy định pháp luật về trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức, doanh nghiệp trong hỗ trợ DNNVV	108
2.2. Thực tiễn thi hành pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV hiện nay	110
2.2.1. Những kết quả chủ yếu trong hỗ trợ DNNVV.....	110
2.2.2. Những hạn chế, bất cập và nguyên nhân của những hạn chế, bất cập trong hoạt động hỗ trợ DNNVV	116

2.2.2.1. Những hạn chế, bất cập	116
2.2.2.2. Nguyên nhân của những bất cập, hạn chế	121
Kết luận Chương 2.....	127
CHƯƠNG 3. ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO HIỆU QUẢ HOẠT ĐỘNG HỖ TRỢ CỦA NHÀ NƯỚC ĐỐI VỚI DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA Ở VIỆT NAM.....	
3.1. Định hướng hoàn thiện pháp luật về sự hỗ trợ của Nhà nước đối với DNNVV	129
3.1.1 Hoàn thiện pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV dựa trên quan điểm, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển doanh nghiệp trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa.....	129
3.1.2 Hoàn thiện pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV phải phù hợp với các quy định của điều ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên	130
3.1.3. Hoàn thiện pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV ở Việt Nam phải xuất phát từ những hạn chế, bất cập của thực trạng pháp luật pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV	131
3.1.4 Hoàn thiện pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV phải đặt trên quan điểm hoàn thiện hệ thống, hoàn thiện pháp luật về kinh tế nói chung	132
3.2. Giải pháp hoàn thiện quy định pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV	133
3.3. Giải pháp nâng cao hiệu quả thi hành quy định pháp luật về sự hỗ trợ DNNVV	136
Kết luận Chương 3.....	140
KẾT LUẬN	142
DANH MỤC CÁC BÀI ĐĂNG TẠP CHÍ.....	144
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	145

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của việc nghiên cứu đề tài

Trong nền kinh tế của các nước trên thế giới, DNNVV là loại hình doanh nghiệp chiếm đa số và chủ yếu trong nền kinh tế. Loại hình doanh nghiệp này đóng vai trò quan trọng trong tạo việc làm, tăng thu nhập cho người lao động, giúp huy động các nguồn lực xã hội cho đầu tư phát triển, xóa đói giảm nghèo... Cùng với đó, thực tiễn đã cho thấy những doanh nghiệp khổng lồ, hoạt động xuyên quốc gia hiện nay đều được phát triển từ các doanh nghiệp nhỏ và vừa. Ví dụ: Apple.Inc thành lập ngày 01/4/1976 là một doanh nghiệp, có trụ sở chính là một gara để xe ở Los Altos, California, Mỹ với các thành viên là Steve Wozniak, Steve Jobs và Ronald Wayne [102]. Hiện nay, Apple Inc đã phát triển thành doanh nghiệp có tổng tài sản 365,725 tỉ đô la Mỹ (USD) với 132,000 nhân viên hoạt động trên toàn thế giới với những sản phẩm công nghệ thông tin được ưa chuộng hàng đầu thế giới như Iphone, Ipad, Macbook... [93]; Alibaba là doanh nghiệp do Jack Ma cùng 17 người bạn thành lập năm 1999 với số vốn ban đầu 60.000 USD tại một căn hộ nhỏ tại Hàng Châu, Trung Quốc đến nay đã phát triển thành doanh nghiệp có giá trị vốn hoá hơn 500 tỷ đô la Mỹ, hơn 36.000 nhân viên và hoạt động trên toàn thế giới [98];... Điều này càng cho thấy DNNVV là có vị trí đặc biệt quan trọng trong nền kinh tế của bất cứ quốc gia nào.

Cũng như các nước trên thế giới ở nước ta hiện nay, DNNVV đang có sự phát triển nhanh về số lượng, chiếm số lượng lớn và đã có đóng góp to lớn đối với sự phát triển kinh tế, xã hội của đất nước. Cụ thể, theo số liệu thống kê thì: “Khu vực doanh nghiệp quy mô siêu nhỏ và nhỏ có số lượng doanh nghiệp chiếm tỷ lệ cao nhất. Tại thời điểm 31/12/2018 có 382.444 doanh nghiệp quy mô siêu nhỏ, chiếm 62,6% số doanh nghiệp cả nước, tăng 7,4% so với cùng thời điểm năm 2017; có 189.879 doanh nghiệp quy mô nhỏ, chiếm 31,1%, tăng 13%; có 21.306 doanh nghiệp quy mô vừa, chiếm 3,5%; tăng 6,1%; có 17.008 doanh nghiệp quy mô lớn, chỉ chiếm 2,8%, tăng 5,0% so với cùng thời điểm năm 2017” [81]. Đây chính là kết quả tất yếu của thực hiện đường lối Đổi Mới do Đảng ta lãnh đạo với quan điểm chủ yếu là phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa nhiều thành phần, trong đó, khuyến khích “Phát triển kinh tế tư nhân lành mạnh, hiệu quả, bền

vững, thực sự trở thành một động lực quan trọng của nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, góp phần phát triển kinh tế - xã hội nhanh, bền vững, không ngừng nâng cao đời sống của nhân dân, thực hiện tiến bộ, công bằng xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh, sớm đưa nước ta trở thành nước công nghiệp theo hướng hiện đại” [5]. Và đặc biệt trong đó Đảng đã nhận thức sớm vị trí, vai trò đặc biệt quan trọng của DNNVV đối với sự phát triển kinh tế, xã hội của đất nước nên đã có quan điểm chỉ đạo đúng đắn, vì vậy mà DNNVV có được sự phát triển cả về chất và về lượng, cụ thể: “Phát huy phong trào khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo; nâng cao hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp nhỏ và vừa” [5].

Cần phải nhấn mạnh, việc Nhà nước hỗ trợ các nguồn lực cho DNNVV phát triển là phù hợp với phát triển nền kinh tế thị trường định hướng XHCN một trong những vấn đề căn bản của triết lý phát triển ở Việt Nam hiện nay [25]. Nền kinh tế thị trường với định XHCN đòi hỏi sự tham gia của Nhà nước XHCN với một mức độ tích cực và năng động nhất định. Về lý luận, điều này phù hợp với các quan điểm kinh tế tân cổ điển, đả phá những quan điểm truyền thống đòi hỏi một nhà nước tối thiểu trong quản lý kinh tế. Về mặt thực tiễn, cuộc khủng hoảng tiền tệ bùng nổ ở Mỹ năm 2008 đã gây ra những hậu quả bi thảm về kinh tế - xã hội cho nhiều quốc gia tư bản chủ nghĩa, buộc các quốc gia này phải áp dụng nhiều biện pháp can thiệp sâu vào nền kinh tế ở những mức độ khác nhau [76]. Tất cả những điều này thể hiện sự phi lý của những học thuyết phó thác toàn bộ nền kinh tế vào “bàn tay vô hình” [52], tin tưởng vào một “thị trường tự do” tuyệt đối. Từ rất sớm, Đảng Cộng sản Việt Nam đã khẳng định, nền kinh tế mà nước ta đang xây dựng phải có sự quản lý của Nhà nước. Kiên trì tư tưởng đó, tại Đại hội X, Đảng ta nhấn mạnh sự cần thiết phải “bảo đảm vai trò quản lý, điều tiết nền kinh tế của Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa” [20].

Thể chế hoá đường lối của Đảng, nhiều văn bản quy phạm pháp luật đã được ban hành như Nghị định số 90/2001/NĐ-CP ngày 23/11/2001 của Chính phủ về trợ giúp phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa; Nghị định số 56/2009/NĐ-CP ngày 30/6/2006 của Chính phủ về trợ giúp phát triển doanh nghiệp nhỏ và vừa; Thông tư liên tịch số 04/2014/TTLT-BKHĐT-BTC ngày 13/8/2014 của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, Bộ Tài chính về trợ giúp đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho các DNNVV...